

МАЙСТЭРНЯ НАСТАЎНІКА

Т. Ю. Аброськіна С. І. Байкова

Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)

4 клас

Комплексныя работы

*Дапаможнік для настаўнікаў
устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы
агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання*

Мінск

«Сэр-Вит»

2026

Ад аўтараў

Паважаныя настаўнікі!

Дапаможнік змяшчае комплексныя работы, у якія ўваходзяць літаратурныя тэксты і заданні для праверкі і ацэньвання ўзроўню сфарміраванасці чытацкіх уменняў вучняў 4-х класаў па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)».

Комплексная работа – гэта пісьмовая форма кантролю, якая выяўляе ўменне вучняў арыентавацца ў тэксце, разумець поўны і дэталёвы змест твора, вызначае ўзровень умення шукаць і знаходзіць інфармацыю ў тэксце, выкарыстоўваць інфармацыю, якая змяшчаецца ў творы, у розных сітуацыях.

Матэрыялы, прадстаўленыя ў дапаможніку, адпавядаюць узроўню адукацыйнай падрыхтоўкі вучняў 4-га класа і падобраны суадносна з раздзеламі навучальнай праграмы па літаратурным чытанні. У дадзеным выданні прадстаўлены тэксты твораў, якія ўваходзяць у кола чытання вучняў 4-х класаў, некаторыя тэксты рэкамендаваны на навучальнай праграмай для пазакласнага чытання.

Дадзены дапаможнік не толькі акажа настаўнікам дапамогу пры арганізацыі пісьмовага кантролю, але і будзе спрыяць удасканаленню чытацкіх уменняў вучняў, якія

фарміруюцца толькі ў працэсе аналізу літаратурнага твора. Дапаможа забяспечыць неабходны ўзровень самастойнасці вучняў 4-х класаў.

Для правядзення комплекснай работы настаўніку неабходна падрыхтаваць індывідуальныя бланкі з тэкстамі і заданнямі да іх у двух варыянтах. На выкананне работы адводзіцца 20–25 хвілін.

Пры ацэньванні работы ўлічваюцца толькі чытацкія ўменні вучняў. Дапушчаныя ў свабодным пісьмовым выказванні арфаграфічныя, пунктуацыйныя, граматычныя і моўныя памылкі выпраўляюцца настаўнікам, але не ўплываюць на ацэнку заданняў.

Кожнае асобнае заданне работы з тэкстам ацэньваецца баламі (ад 1 да 3). За правільнае выкананне задання з выбарам аднаго адказу выстаўляецца 1 бал, з выбарам некалькіх адказаў – 2 балы. За правільнае выкананне задання са сціслым адказам – 2 балы, з разгорнутым адказам – 3 балы.

Заданне лічыцца выкананым правільна, калі выбраны поўны набор правільных варыянтаў адказаў ці дадзены поўны правільны адказ (сціслы ці разгорнуты). За правільна выкананае заданне налічваецца максімальны бал. Заданне лічыцца выкананым з памылкамі, калі выбраны няпоўны набор правільных варыянтаў. За выкананае з памылкамі заданне максімальны бал памяншаецца: на 1 бал з 2 максімальных, на 1 ці 2 балы з 3 максімальных.

Заданне лічыцца нявыкананым, калі вучань не прыступіў да яго выканання ці не даў адказ. Заданне лічыцца

ца выкананым няправільна, калі не выбрана ніводнага з правільных адказаў ці дадзены няправільны адказ (кароткі ці разгорнуты). За нявыкананае заданне ці няправільна выкананае заданне бал не налічваецца.

Для вызначэння ўзроўню сфарміраванасці чытацкіх уменняў пры выкананні комплекснай работы з тэкстам суміруюцца ўсе балы, якія атрымаў вучань за выкананне заданняў, разлічваецца аб'ём выканання заданняў: сумарная колькасць балаў, якія атрымаў вучань за выкананне заданняў, дзеліцца на максімальную колькасць балаў і памнажаецца на 100 %.

Разгорнутыя рэкамендацыі па арганізацыі правядзення і ацэнцы комплексных работ можна знайсці ў «Метадычных указаннях па арганізацыі кантролю і ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбных прадметах пры засваенні зместу адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі, прымяненню норм ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбных прадметах».

Жадаем поспехаў вам і вашым вучням!

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА

Варыянт 1

Што аднаму цяжка, тое гуртам лёгка

Янка Галубовіч

Не прыкмеціў вожык, як і лецейка праляцела. Холадна стала. З неба нудныя, зацяжныя дажджы паліліся. Пахаваліся ў норах змеі і вужы. Адляцелі ў вырай птушкі.

Аднойчы, як толькі ў лесе дзень настаў, неба ад хмар расчысцілася і сонейка засвяціла, стаў вожык да зімы рыхтавацца.

Адшукаў сабе ямку пад пнём і кляновыя лісты ў свой домік стаў насіць. Хоць і вострыя ў вожыка іголки, але ж надта яны густыя, шчыльныя¹. Лісце на іх ніяк наколвацца не хоча. І спінкай па ім вожык пакачаецца, і бачком па-трэцца, а да іголак два, а то і зусім адзін лісцік прыклеіцца.

Стаміўся вожык ад такога занятку, ажно спацеў.

Разагнуў спінку, прысеў адпачыць, падняў стомленыя маркотныя² вочы на рабіну, якая непадалёку расла, і двух драздоў сярод чырвоных ягад убачыў.

— Ужо шмат якія птушкі ў вырай паляцелі. А чаму вы, дразды, ад зімы нікуды не ўцякаеце? — спытаўся вожык.

¹ **Шчыльны** – такі, у якім цесна злучаны састаўныя часцінкі.

² **Маркотны** – сумны, тужлівы, журботны.

– А куды нам уцякаць ад яе? Не баімся мы, дразды-рабіннікі, зімы. Хіба не бачыш, вожык, як сёлета ў лесе рабіна ўрадзіла?

– А я баюся зімы, – прызнаўся вожык. – Во, лісты ў домік нашу, каб цяплей было. Але болей даводзіцца ўлегцы¹ тупаць. Бяда, дый годзе! Не хочуць лісты на маіх іголках трымацца.

– Не бядуй, вожык. Дапаможам твайму гору.

Сказалі так дразды, кульнуліся з галінкі дый за справу дружна ўзяліся. Сталі птушкі сухое лісцейка пад клёнам шукаць, у вожыкаў домік насіць.

Пакуль вожык адзін лісцік прынясе, пакуль са спінкі зніме, дразды ўжо па дзесяць у яго пасцельку паспеюць пакласці.

«Вось каб і мне Бог крылы даў, тады б і я гэтак завіхаўся», – думае вожык, гледзячы на сваіх крылатых памочнікаў.

Як толькі сцямнела, падзякаваў вожык драздам за дапамогу дый лёг на лісце, нібы на шабуршыстае духмянае сена.

Пасля поўначы грымоты² пачаліся, шаптун-дожджык зацерусіў. Але вожык нічога гэтага не чуў. Ён соладка спаў у сваёй мяккай пасцельцы.

¹ **Улегцы** – без паклажы, паражняком.

² **Грымоты** – раскацістыя гукі грому.

Заданні да тэксту

1. Хто галоўныя героі твора? Абзнач знакам ✓. (1 бал.)

- ☐ змеі і вужы
- ☐ змеі і вожык
- ☐ вожык і дразды
- ☐ вужы і вожык

2. Вызнач від літаратурнага твора. Абзнач знакам ✓. (1 бал.)

- ☐ байка
- ☐ казка
- ☐ апавяданне
- ☐ верш

3. Чаму вожыку было цяжка наколваць на іголке лісты? Абзнач знакам ✓. (2 балы.)

- ☐ у вожыка вострыя іголке
- ☐ вожык быў няўключны
- ☐ іголке надта густыя, шчыльныя
- ☐ вожык вельмі стаміўся

4. Падбяры сінонім да слова «нудны». Запішы. (1 бал.)

Словы для даведкі: нецікавы, сумны, доўгі.

5. Падкрэслі ў тэксце сказы, у якіх апісаны прыкметы восені. (2 балы.)

6. Чаму дразды-рабіннікі не баяцца зімы? Запішы. (3 балы.)

ЗМЕСТ

Ад аўтараў	3
----------------------	---

Чалавек і прырода

Варыянт 1	
Што аднаму цяжка, тое гуртам лёгка	6
Варыянт 2	
Казка старой сасны	11

Чалавек і яго род

Варыянт 1	
Самая дарагая рэч у нашым доме	16
Варыянт 2	
Зайздрасць	21

Чалавек і Радзіма

Варыянт 1	
Чатыры зярняткі	26
Варыянт 2	
Зямля родная	31

Чалавек, слова і кніга

Варыянт 1	
Добры дзень	36
Варыянт 2	
Як кнігі дзяўчынку выхавалі	41

Чалавек і мастацтва

Варыянт 1	
Песня Званочка	45

Варыянт 2	
Як салавейка страціў голас	50
Быць на зямлі чалавекам	
Варыянт 1	
Крупеня	54
Варыянт 2	
Васількова дарога	59
Чалавек і грамадства	
Варыянт 1	
Добры чалавек	63
Варыянт 2	
Наш мосцік	68
Чалавек і экалогія	
Варыянт 1	
Грыбнік	73
Варыянт 2	
Як я расой лячыўся	78
Лёс чалавека на вайне	
Варыянт 1	
Буду памятаць (апавяданне з кнігі «Ніколі не забудзем»)	82
Варыянт 2	
Бярозка.	87
Спіс выкарыстаных крыніц	92